

РОЛЬ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗЗСО

Попсуй Анатолій Васильович
викладач кафедри іноземних мов
Національний університет
«Чернігівський колегіум імені Т.Г. Шевченка»
м. Чернігів, Україна

Вступ. Історія людства донедавна була історією окремих країн, народів і культур, а сьогодні вона стає всесвітньою єдиною історією: все, що відбувається в житті окремих країн, так чи інакше впливає на життя в інших частинах земної кулі. Сучасні культури при цьому втрачають унікальність і замкнутість, межі між ними стають розмитими і поступово зникають, а відтак виникає міжкультурна взаємодія. Особливо помітним це стає під час вивчення іноземних мов. Відносини між мовою і культурою є динамічними. По-перше, мова є важливою частиною культури. Це основний засіб, за допомогою якого культура передає свої вірування, цінності та норми. По-друге, на мову впливає культура. Мова є одним із найважливіших носіїв культури і відображає останню. Якби не було мови, культуру б не знали. З одного боку, культура є основою і одним із найважливіших атрибутів мови і має великий вплив на останню.

За останні десятиліття розвинулися два загальних підходи до навчання іноземних мов: комунікативний підхід, головною метою якого є підвищення комунікативної компетентності, та міжкультурний підхід, зосереджений на оволодінні навичками та вміннями міжкультурної комунікації.

Мета роботи полягає у розкритті ролі міжкультурної комунікації як основи міжкультурного підходу у процесі вивчення іноземної мови у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО).

Матеріали і методи. У дослідженні використано методи теоретичного аналізу, порівняння, а також узагальнення отриманої інформації. Ці методи

використовувались з метою визначення ролі міжкультурної комунікації, шляхів її впливу на формування міжкультурної компетентності учнів.

Результати та обговорення. Міжкультурна комунікація є відносно новою галуззю дослідження включає в себе поєднання елементів, які дають критичне розуміння міжкультурності. Культура завжди була частиною навчання іноземної мови. Лише протягом дуже короткого періоду після Другої світової війни серед дослідників навчання іноземних мов була поширена думка, що культура не повинна розглядатися в мовному кабінеті. Фахівці-мовники (Дж. Річардс, Т. Роджерс, К. Крамш, Г. Холл, М. Байрам, Н. Нейнер, Л. Бахманн та ін..) погоджуються щодо важливості культури під час навчання мов, і це стало одним із головних напрямків дослідження у вивченні та викладанні іноземної мови. Це також виправдано політичними та суспільними умовами. Контакти між культурами збільшуються через прямий і непрямий обмін, та соціальні мережі. Представники різних культур живуть разом, разом працюють і разом навчаються. Глобалізація знайшла свій шлях до шкіл, і одним із завдань освіти, включно з мовною, є підготовка учнів до цього глобалізованого світу. Міжкультурна комунікація дає відповідь на те, як цього можна досягти.

Міжкультурна комунікація має на меті підготувати учнів до ознайомлення з традиціями та звичаями іншої країни та переконатися, що вони можуть спілкуватися з носіями мови.[2,4] Комунікативна компетентність, тобто такі навички, як аудіювання, говоріння, читання та письмо, є основним акцентом на уроках, приправлених культурним змістом. Міжкультурна комунікація – це вербальна та невербальна взаємодія між індивідами різних культур, як на рівні спільноти, так і на індивідуальному рівні. Культура традиційно описується як національна, етнічна, соціальна класова та гендерна. Однак культура складніша за ці прості категорії; культурні відмінності існують в окремих індивідуумів і походять від індивідуальних культур, таких як переконання, цінності та норми. Оскільки світ стає все більш і більш міжкультурним, важливість предметів, пов'язаних з міжкультурною

комунікацією, і її ефективність разом зростає. Знання про культуру необхідні для подолання міжкультурних відмінностей і розвитку міжкультурних відносин. Міжкультурна комунікація – це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що належать до різних національних культур.[3, 5] Отримання навичок міжкультурної комунікації та акцентування уваги на культурних відмінностях дозволяє навчитися поводитися в різних міжкультурних ситуаціях. Роль сучасних інтерактивних технологій і методів навчання у формуванні міжкультурної компетентності – підготовки особистості до життя в полікультурному середовищі, розуміння розвиненого почуття та поваги до інших культур, до вміння жити в мирі та злагоді з іншими людьми. різних національностей і вірувань. Культура та комунікація нероздільні, тому що культура не лише визначає, хто з ким спілкується, про що та як відбувається спілкування, вона також допомагає визначити, як люди кодують повідомлення, значення, яке вони мають для повідомлень, а також умови та обставини, за яких різні повідомлення можуть або не можуть бути надіслані, помічені чи інтерпретовані, оскільки культура є основою спілкування. На думку Томалін і Стемплескі [8], міжкультурна комунікація має такі цілі у навчанні іноземних мов:

- допомогти учням розвинути розуміння того факту, що всі люди демонструють поведінку, зумовлену культурою;

- допомогти учням розвинути розуміння того, що соціальні змінні, такі як вік, стать, соціальний клас і місце проживання, впливають на те, як люди говорять і поведяться;

- допомогти учням краще усвідомити традиційну поведінку в поширених ситуаціях цільової культури;

- допомогти учням підвищити усвідомлення культурних конотацій слів і фраз у цільовій мові;

- допомогти учням розвинути здатність оцінювати та уточнювати узагальнення про цільову культуру з точки зору підтверджуючих доказів;

- допомогти учням розвинути необхідні навички для пошуку та організації інформації про цільову культуру;
- стимулювати інтелектуальну цікавість учнів до цільової культури та заохочувати емпатію до її людей.

Теоретики та дослідники мови та культури (Р. Скарцелла, С. Нуттал, Д. Нунан, Дж. Хармер, М. Байрам, К. Крамш та ін..) вже давно вважають, що культурний компонент є важливим для створення повної та всеосяжної програми мови. Культуру можна викладати на початку мовної програми, навіть якщо її потрібно викладати з першою мовою. Щоб досягти цього, Акіла Селламі-Баклуті пропонує триетапний підхід, коли початковий етап навчання культури відбувається на початковому рівні. [1.с.52]. На цьому рівні ті, хто вивчає мову, лише знайомляться з культурними фактами і знайомляться лише з цільовою культурою. З цього моменту учні переходять до другого етапу, який підходить для учнів із середнім рівнем володіння мовою. Тут учні починають порівнювати їхню власну культуру з культурою мови, яку вивчають, а «спроби розуміння, емпатії, оцінки та прийняття іншого все ще перебувають у зародковій стадії». Останній етап підходить для тих, хто вивчає мову на поглибленому рівні, оскільки передбачає більш глибокий контакт із цільовою культурою, а цілі попереднього другого етапу (як зазначено вище) нарешті досягаються. На думку А. Джейдера, культура – це всі прийняті та шаблонні способи поведінки даного народу [5.с.36]. Це та грань людського життя, яку люди засвоїли в результаті приналежності до певної групи; це та частина навченої поведінки, якою користуються інші. Це поняття не тільки включає спосіб мислення групи, відчуття та дії, а також інтерналізовані моделі виконання певних речей певним чином, а не просто їх виконання. Поняття культури також включає фізичні прояви групи, які виявляються в їхніх досягненнях і внеску в цивілізацію.

Культура є нашою соціальною спадщиною на відміну від нашої органічної спадковості. Вона регулює наше життя на кожному кроці, мета викладання культури полягає в тому, щоб «підвищити обізнаність учнів і

розвинути їхню цікавість до цільової культури та власної, допомагаючи їм порівнювати культури» [7]. Звичайно, ці порівняння спрямовані не на недооцінку іноземних культур, а на те, щоб збагачувати досвід учнів і культурне розмаїття.

Висновки. Усунення етнічних, расових та культурних бар'єрів залежить від волі, бажання та здатності людей вирішувати міжетнічні, міжрелігійні та міжкультурні конфлікти. Це можливо лише на основі розуміння та поваги до соціальних і культурних відмінностей між народами світу та практичної реалізації фундаментальних принципів міжкультурної комунікації. Таким чином, міжкультурна комунікація є складовою загальної культури учня, яка включає сукупність знань, умінь і цінностей, що сприяє ефективному вирішенню комунікативних завдань в іншомовному соціокультурному середовищі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Akila Sellami-Baklouti Perspectives from Systemic Functional Linguistics. Tunisia. 2015.
2. Byram M. Developing the Intercultural Dimensions In Language Teaching. URL: <http://lrc.cornell.edu/rs/roms/507sp/ExtraReadings/Section0/Section0/uploads/File1235> (дата звернення 30.07.2022 р.).
3. Garcia O, Multilingualism and language education, in The Routledge Companion to English Studies (eds. Constant Leung, Brian V Street), Routledge, 2014.
4. Harmer J. How to teach English. An introduction to the practice of English language teaching/ *Edinburg.: Gate Longman*. 2000. 198.
5. Jader, A.J. An Intercultural Approach for Language Teaching: Developing Critical Cultural Awareness Íkala, revista de lenguaje y cultura, vol. 12, núm. 18, enero-diciembre, 2007, pp. 185-217 Universidad de Antioquia Medellín, Colombia

6. Richards, J.C. & Rodgers, T. (2001). Approaches and methods in language teaching. (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press
7. Scarcella R. C., Oxford R. L. The Tapestry of Language Learning. The Individual in the Communicative Classroom. Boston, 1992
8. Tomalin, B., & Stempleski, S. (1993). Cultural Awareness. Hong Kong: Oxford University Press. (2009). Addressing Culture in the EFL Classroom: A Dialogic Proposal.